

TROBAR DÉU EN LA VIDA

Dario Mollà Llàcer, sj.

Presentació

Introducció: De la relació entre vida i experiència espiritual

I. Proposta d'estil de vida per a ésser contemplatius en l'acció

1. El "subjecte" de l'experiència espiritual que proposa Ignasi
2. Els contextos vitals que possibiliten tals "subjectos"
3. El "tarannà vital" que genera l'experiència de Déu en la vida

II. Estructures de suport per a l'experiència de trobada amb Déu en la vida. Per què parlar d'"estructures de suport"?

2. Són estructures de suport aquelles que ens permeten veure el fons de la nostra vida
3. Són estructures de suport aquelles que ens permeten ser senyors de la nostra vida
4. Són estructures de suport aquelles que fan desposseir de la nostra vida, deixar d'ésser-ne nosaltres el centre

PRESENTACIÓ

L'abril de 1992 es va celebrar a Alaquàs (València) un curs d'espiritualitat ignasiana el títol general del qual era "Espiritualitat de la trobada amb Déu en el món". Es va organitzar a l'entorn de tres nuclis temàtics: l'oració en la vida, desenvolupat per Santiago Thió; la vida quotidiana com a lloc de trobada amb Déu, exposat per Josep M. Rambla; i un tercer, el que se'm va encomanar a mi, que versava sobre la pràctica del pregar en la vida i des de la vida. Aquest quadern és la transcripció, una mica més elaborada, de l'esmentada aportació.

La meua pretensió fonamental va ser posar de manifest l'estreta relació existent entre experiència espiritual i vida quotidiana. Entenc que aquesta relació és, per dir-ho d'alguna manera, una relació "circular": una espiritualitat comprova la seua validesa, es verifica i es fa creïble en el quotidià de la vida, i, a la vegada, els estils de vida condicionen radicalment les possibilitats de l'experiència espiritual. Lluny d'allunyar-se, com s'ha pensat moltes vegades equivocadament, espiritualitat i vida només arriben a la seua plenitud quan van juntes.

La trobada amb Déu en la vida, essència de l'espiritualitat ignasiana, no és, això no obstant, una experiència fàcil. No ve automàticament donada. Indicar i suggerir de quina manera podem ajudar el sorgir i créixer d'aquest tarannà espiritual, amb el qual Ignasi identifica la maduresa de l'experiència de Déu [\(1\)](#), és un altre dels objectius d'aquest treball.

INTRODUCCIÓ: DE LA RELACIÓ ENTRE VIDA I ÈXPERIÈNCIA ESPIRITUAL

A tots nosaltres ens sembla una afirmació òbvia i, per tant, d'innecessària demostració, que qualsevol forma d'espiritualitat genera un determinat i concret estil de vida. Però en aquest treball es vol afirmar alguna cosa més: que l'estil de vida que algú viu condiciona radicalment la possibilitat d'una experiència espiritual. Pot facilitar-la o pot impedir-la. Una determinada manera de viure pot arribar a fer impossible l'experiència de Déu, mentre que un altre gènere de vida diferent pot posar-nos en la pista d'accés a l'experiència de Déu. O, sense anar tan a l'extrem, hi ha modes o situacions de vida que fan més fàcil l'experiència de Déu i d'altres que la dificulten. Ha estat assenyalat per diversos autors que l'experiència de Déu requereix unes "estructures de possibilitat" (Libanio), o unes "estructures antropològiques" (Garcia Monge) (2).

Això que s'afirma de qualsevol espiritualitat s'afirma també, lògicament, de la proposta ignasiana d'espiritualitat: la de la trobada amb Déu en la vida. Aquest convertir la vida tota en experiència de Déu, que és el repte que Ignasi ens planteja, té les seves pròpies condicions de possibilitat, referides no solament a la interioritat, sinó a la vida sencera de la persona: hi haurà modes de vida que facilitin el " cercar i trobar Déu en totes les coses", i d'altres modes de vida que, malgrat els esforços "interiors" que es facin, el limiten o impedeixen. Tot això, per suposat, sense caure en determinismes que ignorin que, a la fi, és el Creador el qui "inmediate" obra amb la criatura, moltes vegades més enllà del que aparentment donen de si les possibilitats humanes.

Quelcom de tot això és el que expressa Ignasi amb el seu concepte de "subjecte". La noció de "subjecte" ignasià fa referència, bàsicament, a la idoneïtat per a una determinada experiència espiritual (3). Idoneïtat que no és tan sols capacitat intel·lectual o personal, sinó el conjunt més ampli de condicions personals i vitals que faciliten o dificulten l'experiència de la trobada amb Déu, en el temps d'exercicis i també, fora del exercicis, en la vida. Concepte aquest de "subjecte" que, a més, s'ha d'entendre dinàmicament: en positiu, ens anem fent "subjectes"; en negatiu, algú que ho ha estat es pot anar deteriorant com a tal. L'anar-nos fent "subjectes" per a l'experiència espiritual del trobar-nos amb Déu en la vida és l'objectiu final al qual vol conduir-nos tota la pedagogia espiritual ignasiana.

Respecte de tot això crec que és interessant una breu reflexió sobre el número 89 dels Exercicis. Aquest número pertany a les "Addicions per a fer millor els exercicis i per a trobar millor el que es desitja", conjunt de normes molt concretes i molt "corporals" que faciliten l'experiència espiritual. Doncs bé, en aquest context, diu Ignasi: "... *quan la persona que s'exercita no troba encara el que desitja, així com llàgrimes, consolacions, etc... moltes vegades aprofita fer mudança en el menjar, en el dormir i en altres maneres de fer penitència...*". És un canvi en els modes de vida el que Ignasi proposa per tal de fer possible l'experiència de Déu que resulta difícil. Dit d'una altra manera: les dificultats de la nostra vida espiritual el que ens estan replantejant moltes vegades no és sols la validesa dels nostres "mètodes" i/o "formes" d'activitat interior, sinó que són sobretot una interpel·lació sobre la nostra manera de viure.

Carlos Cabarrús feia en el "Simposi Internacional de Psicologia i Exercicis ignasians" celebrat a Salamanca el setembre de 1989 una polèmica pregunta (que és ja no ta sols

pregunta, sinó afirmació discutible...): "Per què no ens canvien els Exercicis Espirituals?" (4). Prescindint del caràcter polèmic de l'afirmació de partença, almenys quant a afirmació universal, m'interessa ara assenyalar la constatació que *"allò que veritablement impedeix treure fruit dels Exercicis és la manca de certs requisits sense els quals no es pot fer res"*.

Entre aquests requisits –després d'al·ludir a algun de més "interior" com la manca de disponibilitat– n'esmenta d'altres que fan referència, substancialment, al mode o estil de vida: la carència de desafiaments com a persones i institucions, el no "viure" la fórmula de l'Institut (que descriu el mode de vida concret que Ignasi vol per als jesuïtes), l'absència de vinculació orgànica al món dels empobrits... Per a acabar concloent: *"...tot això ens obre a la necessitat d'un cinquè requisit, que anomenaríem la 'condició de possibilitat' de poder estar en disposició d'escoltar l'Evangeli i de fer Exercicis espirituals. Mentre no experimentem els dolors i sofriments dels germans, com a matriu d'una experiència espiritual i/o fenomen concomitant, no estarem en disposició d'ànim per a deixar-nos modelar per l'Esperit de Jesús"* (5).

Des de perspectives diverses, doncs, s'afirma la nostra hipòtesi inicial: el mode de vida no és solament una experiència espiritual, sinó que és molt més: la mateixa condició de possibilitat d'aquesta experiència, un determinant decisiu del caràcter d'aquesta experiència.

Dit això, ja podem entrar en matèria. Ens preguntarem, en la primera etapa del nostre camí, quina *persona* i quin *mode de vida* capaciten per a la vivència espiritual que Ignasi proposa i a la qual a nosaltres ens agradaria accedir. A la segona etapa tractarem de les *estructures de suport* que poden sostenir i enfortir aquest mode de vida i d'experiència de Déu.

I. PROPOSTA D'ESTIL DE VIDA PER A SER "CONTEMPLATIUS EN L'ACCIÓ"

1. EL "SUBJECTE" DE L'EXPERIÈNCIA ESPIRITUAL QUE PROPOSA IGNASI

Els Exercicis Espirituals ignasians són, alhora, essència de l'experiència espiritual i pedagogia per a arribar a la plenitud d'aquesta. En ells s'hi planteja tant l'"horitzó" o meta (cfr. "Contemplació per a aconseguir amor"), com el procés que ens hi ha d'anar conduint.

Situats en aquesta dinàmica, ens trobem al començament del procés d'Exercicis, a les "Anotacions" (EE. 1-20), amb un retrat-robot de l'exercitant ideal, retrat que és, al mateix temps, punt de partença i punt d'arribada. Les actituds i trets que s'hi dibuixen són el mínim que Ignasi exigeix per a endinsar-nos en l'aventura; aquestes mateixes actituds, consolidades i portades a la plenitud, són també el resultat del procés i les que permetran de viure fora dels exercicis l'experiència mística de la trobada permanent amb Déu. Les actituds de fons de l'exercitant ideal, fetes quotidianes, són també les del jesuïta ideal, les del cristià ideal. Per això, en descriure, interpretant les "Anotacions", l'exercitant amb "subjecte" per a "en tot estimar i servir sa divina majestat" (EE. 233).

Aquest "subjecte" és algú que ja ha pres la decisió de situar al seva vida en la dinàmica de la recerca i el compliment de la voluntat de Déu: "... entrar-hi... (als Exercicis) oferint-li tot el seu voler i llibertat, per tal que sa divina majestat així de la seva persona com de tot el que té se'n serveixi conforme a la seva santíssima voluntat" (EE. 5); "... de manera que la causa de desitjar o tenir una cosa o una altra sigui sols servei, honra i glòria de sa divina majestat" (EE. 16). En aquest sentit és una persona magnànima, tal com la defineix Sant Tomàs d'Aquino: "aquell que té el coratge de comprometre tota la seva persona en una empresa important que defineix substancialment la seva vida" (6). Ens trobem, doncs, davant una persona que ha fet en la seva vida una opció de fons per Déu, i que cerca de viure d'acord amb ella.

La persona que vulgui trobar Déu ha de ser també una persona humil, capaç de reconèixer que s'endinsa en un terreny on, amb les seves soles forces, res no és possible i tot és concedit: "...ens cal més reverència quan parlem amb Déu nostre Senyor, o amb els seus sants, que quan ens servin de l'enteniment per a entendre" (EE. 3); "una passa o dues abans del lloc on he de contemplar o meditar, em posaré dret... considerant com Déu nostre Senyor em mira, etc. i fer una reverència o humiliació" (EE. 75). Es tracta, doncs, d'una persona que és ben conscient que tant la postura inicial de recerca com la capacitat de trobar, són dons que es reben i que s'escapen de les possibilitats humanes.

Suposat que Déu es manifesta i comunica moltes vegades a través de mediacions humanes, que no sempre són les inicialment previstes o esperades, sinó en moltes ocasions molt sorprenents, és necessari que la persona que vol trobar-se amb Déu sigui oberta a l'altre com a mediació de Déu, capaç de dir i de deixar-se dir: "...tot bon cristià ha de ser més prompte a salvar la proposició dels altres que no pas a condemnar-la..." (EE. 22).

Mai no ha estat fàcil l'experiència del trobament amb Déu. Ja a l'Antic Testament se'n descrivia com a lluita esgotadora (Gènesi 32,26-33). És una experiència combatuda des de dins i des de fora. Per això la persona que s'hi arrisca ha de ser algú amb capacitat de resistència i lluita: "...vèncer les temptacions...; resistir l'adversari, més encara... derrocar-lo" (EE. 13); de domini sobre si mateix: "... posant-hi totes les forces, per tal de venir al

punt contrari d'allò en què està mal inclinada..." (EE. 16); d'austeritat i distanciament afectiu: *"...com més s'apartarà de tots els amics i coneguts i de tota sol.licitud terrenal..."* (EE. 20)

Ignasi demana així mateix que sigui una persona compromesa amb la seva vida i amb el present de la seva vida i les seves circumstàncies concretes, realista, que no se n'escapi ni endarrere (amb nostàlgia), ni fugint endavant: *"... prendre el fonament vertader de la història..."* (EE. 2), *"...Al qui pren els exercicis en la primera setmana aprofita que no sàpiga res del que ha de fer en la segona setmana..."* (EE. 11); persones capaces de l'"ascètica del present", de "sentir i gustar" el que en cada moment és l'experiència de la seva vida, sense falses pretensions ni escapatòries.

Entre aquests trets trobem també el que postula una persona unificada afectivament i vital, en la qual els afectes i les coses se situen en el seu lloc adequat, en ordre: *"... no tenint l'enteniment dividit en moltes coses, ans posant tot el compte en una de sola –a saber, a servir el seu Creador i aprofitar a la seva pròpia ànima–..."* (EE. 20).

Tot això caracteritza, finalment, una persona lliure, capaç de: *"...meditar i raonar per si mateixa"* (EE. 2), de *"...usar de les seves potències naturals més lliurement per a buscar amb diligència el que tant desitja..."* (EE. 20).

Així doncs, i seguint Ignasi, hi ha una "estructura antropològica" possibilitant de l'experiència d'Exercicis, de l'experiència de sentir Déu en la pròpia vida i en la pròpia història. En la mesura que aquesta estructura es doni, i es doni més plenament, serà més possible experimentar Déu en la vida; per contra, una carència radical en aquesta estructura, limitarà o, fins i tot, arribarà a impossibilitar l'experiència. L'espiritualitat ignasiana postula com a condició de possibilitat per a realitzar-se, persones subjectes d'opció personal, humils, obertes a l'altre, capaces de resistència i lluita, arrelades en la història, unificades interiorment, lliures. Això és el començament o la fi? Totes dues coses: en certa mesura s'ha de donar tot això al començament, o, si més no, sense carències substancials; la pedagogia ignasiana, fidelment seguida, ens consolidarà cada cop més sobre aquest fonament.

Ara cal donar un pas enrere: de l'estructura antropològica a les condicions vitals que la fan possible. Hi ha estils i ritmes de vida que fonamenten aquest tipus de persona; hi ha estils i ritmes de vida en els quals és impossible que sorgeixin aquest tipus de persones. Els primers estan fent possible l'experiència de Déu en la vida; els segons la limitaran o la faran impossible. Ara ens hi referirem. Per això diem que hi ha contextos vitals que són possibilitants de l'experiència de Déu en la vida, perquè creen persones que en són capaces; i contextos inhabilitants, perquè les persones que en resulten, per bona voluntat que de vegades puguin tenir, o per moltes "pràctiques espirituals" o devocions que puguin realitzar, no són "subjecte" d'una tal experiència.

2. ELS CONTEXTOS VITALS QUE POSSIBILITEN TALS "SUBJECTES"

Com dèiem al començament de les nostres reflexions, la concepció ignasiana de "subjecte" és una concepció dinàmica: es pot créixer i es pot minvar com a tal "subjecte". I en aquest creixement o minva el decisiu és l'estil de vida que es porta.

Un exemple de la meua experiència vital durant uns quants anys en un centre de menors amb problemes de marginació social pot contribuir a aclarir això. Molts d'aquests menors arribaven al centre amb unes pautes de comportament social deteriorades (agressivitat, tendència irreprimitible a l'engany, desconfiança, etc...). La manera d'educar-los en unes noves pautes no és, per descomptat, el dels discursos o sermons, ni tan sols el de pràctiques

aïllades (de la mena que siguin): és el de situar-los en uns contextos vitals i relacionals diferents en els quals experimenten que altres formes de comportament (no agressives, d'acceptació de l'altre, de sinceritat...) els són més idònies per a ésser feliços i aconseguir els resultats que pretenen. Així, a poc a poc, van captant i interioritzant uns nous valors personals, capaços de subsistir amb força davant dels anteriors. El que cal canviar és el context vital del menor, per tal que així pugui ser i actuar d'una altra manera (7). No succeeix de manera molt diversa en el terreny en què ara ens movem.

Quines característiques hauria de reunir, doncs, aquest context vital que, a poc a poc, ens vagi habilitant com a "subjectes" capaços d'experimentar Déu en la vida? N'assenyalo algunes, fins i tot amb senzills exemples que poden contribuir a identificar-les en la vida.

Es tractaria, en primer lloc, d'un estil de vida en el qual l'opció fonamental que algú ha fet no es vegi permanentment posada entre parèntesis, qüestionada o sotmesa a prova. De les grans opcions de fons que prenem en la nostra vida no se'n fa gairebé mai renúncia explícita. El que, en la majoria dels casos, ocorre és que amb els fets quotidians les desmentim i els treiem força. O les afirmem i consolidem. Hi ha una curiosa intuïció ignasiana en el llibre dels Exercicis que va en aquesta línia. Em refereixo a les "Regles per a ordenar-se en el menjar" (EE. 210-217). Són regles que es refereixen a un aspecte ben concret, quotidià i, aparentment sense importància, de la vida. El que és curiós no és sols el fet que Ignasi les posi, sinó a més on les posa: just al final de la Tercera Setmana en la qual l'exercitant ha contemplat, ni més ni menys, que la Passió de Crist. Sembla que Ignasi ens vol dir d'una banda que aquests aspectes tan banals són més importants del que podem pensar, i d'altra que les maneres de moure'ns en el quotidià són moltes vegades el terreny on es juga la nostra adhesió radical a Jesús i la veritat dels nostres bons propòsits.

Pensem, per exemple, en el món de les relacions socials, amistats, vacances i esbarjos... de molts dels qui o han fet vot de pobresa o afirmen solemnement la seva "opció pels pobres": suposa un desmentiment i una debilitació permanent d'aquesta suposada opció radical. I també es troben exemples ben patents d'això en la vida política i social del nostre país... En positiu, les "activitats pastorals" que realitzen els religiosos en formació, o les pràctiques de les diverses formes de voluntariat social que puguin realitzar estudiants o professionals tenen el seu principal valor per a la pròpia persona, a part el servei prestat a l'altre, com a elements de confirmació i enfortiment de l'opció vital.

És necessari també un estil de vida en el qual es faci visible, temporal, que el valor Déu ocupa un lloc en la meua vida. No pot ser que quelcom que dic que és el més decisiu per a mi no ocupi un minut del meu dia. Són necessaris espais i temps per reconèixer com Déu va passant per la meua vida, per a mantenir viva i fresca la memòria del seu afecte per mi. Aquest és el valor que ja, per ella mateixa, té l'oració, al marge dels seus continguts o "resultats": que jo em faig patent que Déu és dimensió decisiva, clau de la meua vida. En aquesta línia s'ha de situar l'"examen" ignasià, en el qual el prioritari i primer no és preguntar-me què he fet jo, sinó què va fent Déu en mi i en la meua vida. La reiteració d'"exàmens" que Ignasi proposa té així sentit com a permanent atenció a l'obrar de Déu; no es tracta d'un enfadós o masoquista exercici de recerca dels meus pecats. La importància que Ignasi dona a l'"examen" (sempre estava disposat a dispensar de l'oració els seus companys enfeïnats, però mai no els volia dispensar de l'examen), ens fa conscients de com és d'important mantenir viva la consciència que Déu està passant per la meua història.

Cal aconseguir també un estil de vida de finestres i portes obertes a l'exterior, per on es puguin escolar amb freqüència altres aires... L'aire fresc de l'altre, d'allò altre, d'allò distint, d'allò distant, d'allò alternatiu... Perquè, com s'ha dit preciosament, l'"altre és la metàfora

de Déu" (8). Les plantes per a viure necessiten no sols rec, aigua, sinó també ventilació, aire... Moltes "plantes" espirituals no moren per manca de rec o aigua (oració, conreu de la interioritat...), sinó per manca d'aire, de contacte amb l'exterior, amb el món de fora, amb una altra realitat... Anar més a peu, en metro o en autobús que en "el meu" cotxe pot ser un lloc d'increïble fecunditat i riquesa per a l'experiència espiritual i de trobada amb Déu.

Fer cua com un més, fou el context de l'experiència en què Jesús va rebre la seva missió de l'Esperit (Lluc 3,21-22 i paral.lels): només els privilegiats no "suporten" cues...; per això no descobreixen les necessitats humanes que els converteixin del seu privilegi. No són molts cops els "blindatges" de les nostres cases (des de les reixes fins al contestador automàtic del telèfon) blindatges de les nostres vides? Doncs bé, tot blindatge, tota armadura, treu llibertat, mobilitat, disponibilitat per fer la voluntat de Déu... (1 Samuel 17,38-40).

Un estil de vida en el qual sigui jo qui marqui el ritme de les coses, i no siguin les coses les que em marquin el ritme a mi. En el qual, com també s'ha afirmat lúcidament, el decisiu no sigui l'agenda, sinó el projecte vital (9). En el qual es sigui, en expressió ignasiana, "senyor de si" (EE. 216). Per aquí trobem una de les pistes (no l'única) per a redescobrir el sentit actual de l'austeritat: amb ella afirmo que sóc jo qui disposa, qui marca el ritme; que les meves necessitats són afirmades per mi i des de dins, no per altres i des de fora; que les coses que jo posseeixo atenyen el seu màxim valor i rendabilitat quan es comparteixen (10).

Es tracta així mateix d'aconseguir un estil de vida marcat per l'"ascètica del present": pel compromís amb el meu present concret (destí, treball, comunitat, família...), sense cercar de fugir ni cap al passat, ni cap a un futur que és somni, ni cap a un cel o enlaire o més enllà que és evasió. És aquest present el do que Déu em fa ara, i és en aquest present on Ell se m'acosta per a trobar-me i ser trobat: fugir del present és, doncs, fugir de Déu, encara que em sembli que vaig cap a llocs més "sagrats" on penso que "segurament" el trobaré. La vida és sempre do de Déu, encara que en ocasions aquest do no sigui dolç com una capsa de bombons... Però jo no valoro la capsa de bombons o la medicina amarga, sinó la mà i el cor que me les donen.

En aquest estil de vida que pretén acollir l'afecte quotidià de Déu, hi ha d'haver, necessàriament, capacitat d'acollida afectiva. És a dir, ha de ser un estil de vida en què es possibiliti el desenvolupament d'una afectivitat gran i sana. La repressió o la mutilació de les possibilitats afectives d'una persona és també repressió i mutilació de les possibilitats de la seva trobada afectiva amb Déu... No es tracta de reprimir ni mutilar..., sinó d'"ordenar" (EE. 21), de col·locar en el seu lloc. Moltes vegades et trobes amb persones suposadament o oficial "cèlibes" (o millor, simplement, solteres?) incapaces per a l'experiència de l'amistat humana: certament en aquestes condicions no es pot sentir l'experiència fundant de tot celibat: la de sentir-se personalment i extraordinàriament estimat/da per Jesús. Els contextos vitals incapacitants del desenvolupament de l'afectivitat humana són també incapacitants de l'experiència de l'apropament amorós de Déu.

Per acabar, cal dir que tampoc s'arribarà a ser "subjecte" ignasià de l'experiència de Déu en el quotidià si no es viu en un context vital en què hom se senti estimulat a prendre decisions, a assumir responsabilitats de l'ordre i magnitud que siguin, a controlar personalment els processos de la meua vida. Perquè Déu només entra en relació amb l'home o la dona en l'àmbit de la llibertat, no sols suposada, sinó exercida. Fora d'aquest àmbit de llibertat pot haver-hi una altra cosa, però no relació personal amb Déu. I això ens remet, per exemple, a un profund qüestionament de formes de vida cristiana (religiosa, en moviments o institucions...) en què no hi ha "espais" de decisió personal. L'absència

d'aquests espais impossibilita la presència de Déu, perquè "on hi ha Esperit del Senyor, hi ha llibertat" (2 Corintis 3,17). I, consegüentment, on no hi ha llibertat no hi ha entrat l'Esperit del Senyor.

3. EL "TARANNÀ VITAL" QUE GENERA L'EXPERIÈNCIA DE DÉU EN LA VIDA

Fins ara hem descrit el moviment experiència de Déu-vida bàsicament en una direcció: la de l'estil de vida que fa possible l'experiència de Déu en el quotidià. Però aquesta experiència de Déu, en un moviment circular, ens remet de nou a la vida, i així com l'estil de vida condiona l'experiència espiritual, aquesta última provoca un "tarannà vital" que és, a un temps, conseqüència i verificació de la seva autenticitat. Dit d'una altra manera, hi ha uns "indicadors" externs, objectius, la presència dels quals em permetrà de pensar en la veritat de l'experiència interior de la persona que els té. I l'absència dels quals ens ha de fer sospitar i preguntar-nos si no hi ha alguna forma d'autoengany.

Amb brevetat, vull subratllar simplement tres pistes indicadores i definidores d'un autèntic "contemplatiu en l'acció".

Es una persona l'existència de la qual és existència integrada, unificada...: en la qual tots els instruments de la vida toquen la mateixa simfonia, sota la batuta de qui sap ser-ne director. Una persona que cerca una sola cosa a través de tots els esforços i afanys quotidians: "...per tal que totes les meves intencions, accions i operacions siguin purament ordenades al servei i lloança de sa divina majestat" (EE. 46). Ignasi sintetitza això en una preciosa expressió que trobem a les Constitucions de la Companyia de Jesús: "*Estimant-lo en totes, i totes en Ell*" (Constitucions, 288). Expressió que, en la seva primera part, fa referència a la motivació de fons per la qual sempre em moc (EE. 388), que és motivació de recerca de la voluntat de Déu, de resposta amorosa al seu afecte. I en la seva segona part és referència a aquesta transparència de la creació, a aquesta capacitat de descobrir en totes les criatures i esdeveniments, el Senyor d'ella que per mi "treballa i labora" (EE. 236). L'experiència de Déu en la vida produeix un moviment integrador i harmonitzador.

Aquesta experiència suscita, a més, una actitud que podríem anomenar de "disponibilitat". Disponibilitat en un doble sentit: un permanent estar disposat al servei que Déu em va demanant en la vida (EE. 179) i un estar "indiferent" (EE. 23), no agafat a les coses, persones o situacions. Perquè qui té l'experiència de Déu en la vida experimenta molt fonament que Déu és sempre nou, que és un Déu que no deixa que ens intal·lem, que ens obliga freqüentment a sortir de la nostra "terra", i experimenta que l'important no és la terra, sinó el Déu que ens la dona. Qui té l'experiència de Déu en la vida experimenta també que Ell és l'únic Senyor de la nostra vida, l'únic capaç de donar sentit; i que, per tant, l'experiència de sentit, de felicitat, no està vinculada a cap concret, sinó a aquest concret en el qual aquí i ara experimentem la presència de Déu. La disponibilitat brolla, doncs, de l'experiència de l'amor mutu: no és un exercici voluntarista, de renúncia cega, sinó que és la seguretat de qui se sent estimat amb l'afecte i la saviesa immensos de qui, com deia Teresa de Jesús, "sabem que ens estima".

Un tercer tret al qual Ignasi donava una peculiar importància per a discernir la veritat d'una experiència espiritual és l'"abnegació": "... després afegí que de 100 que es lliurin a llargues oracions i penitències, la major part cauran en grans inconvenients: es referia sobretot el Pare a la duresa de judici; per això el Pare posava com a fonament de tot la mortificació i abnegació de voluntat" (11). Una abnegació la definició ignasiana de la qual és el "*sortir del seu propi amor, voluntat i interès*" (EE. 189). Significa que ja no sóc jo el centre de la meua vida, sinó que el centre es troba fora de mi.

Abnegació que és, en la vida corrent i diària, quelcom tan contracultural per a la nostra època com la gratuïtat. Viure des de i en gratuïtat. Gratuïtat que vol dir que no faig les coses per a o perquè me les agraeixin, em recompensin, m'alabin, sinó amb la generositat que em dóna el sentir-me prèviament estimat. Gratuïtat que significa capacitat de resistir i de continuar essent-hi quan hi ha menyspreu, oblit, desconsideració. Gratuïtat que significa no viure obsessionat per l'èxit o el triomf, sinó pel servei i la necessitat. Qui té l'experiència ignasiana de Déu en la vida és actiu, generós en el servei, constant en l'amor, desinteressat en la seva relació amb els altres. És a dir, abnegat.

II. ESTRUCTURES DE SUPORT PER A LA TROBADA AMB DÉU EN LA VIDA

1. PER QUÈ PARLAR D'"ESTRUCTURES DE SUPORT"?

L'experiència de la trobada amb Déu en la vida, les condicions de possibilitat vital de la qual hem descrit a la primera part, és una experiència possible, però no fàcil. En totes dues coses insisteix Ignasi: en el fet que es dona, però en el fet que cal posar-hi les condicions perquè es doni.

No és una experiència fàcil per dos motius. El que salta a la vista en el nostre món, el que se'ns imposa, és més l'evidència de l'absència de Déu, que el de la seva presència. El nostre món és opac per traspuar la proximitat de Déu. Moltes vegades se'ns convida a la negació de semblant hipòtesi. Són molts els qui diuen que experimentar Déu en el quotidià és una pretensió vana: tant els qui s'entesten a situar-lo més enllà del món, com els qui afirmen que és impossible trobar *qui no és*.

Fins i tot quan ja portem molts anys ficats en dinàmica d'espiritualitat ignasiana tampoc notem la soltesa en aquesta experiència, continua sense resultar-nos massa habitual. Ens continua resultant més fàcil trobar-lo en el recés, en la soledat, en l'allunyament del quotidià... Continua havent-hi un seguit de zones de la nostra vida, en les cose personals i en les socials, on sembla que resulta més difícil aquesta experiència de la trobada amb Déu: l'afectiu, el món dels conflictes, la gestió dels assumptes quotidians... I són zones decisives.

Ignasi continua empenyent-nos tossudament i ens diu que "ens hi disposem", que si ens hi disposem el Senyor ens ho concedirà. Aquest disposar-nos són les "estructures de suport" (expressió de Libanio) que podem posar de la nostra part per ajudar aquesta experiència no fàcil, però possible, necessària i joiosa.

2. SÓN ESTRUCTURES DE SUPORT AQUELLES QUE ENS PERMETEN VEURE EL FONTS DE LA NOSTRA VIDA

És important que ens habituem a mirar la vida amb la mirada de Déu, amb els ulls de Jesús. És la invitació que Ignasi ens fa en la meditació de l'Encarnació (EE. 102, 106). És aquesta una mirada universal, més enllà dels límits del nostre estret entorn; una mirada sensible al dolor i al sofriment i, per això, generadora de misericòrdia; una mirada capaç de descobrir els signes d'esperança que, moltes vegades sense brillantor, existeixen també en el nostre món i en la nostra vida. L'Encarnació per a Ignasi comença amb una mirada. Per això és tan important per a la nostra vida aprendre a mirar fins al fons, sense quedar-nos en les aparences o a la superfície. Perquè aquesta mirada ens farà sensibles a la presència de Déu.

Què pot ajudar o facilitar aquesta mirada profunda sobre la història, la del món i la nostra?

Ens hi pot ajudar tot allò que ens estimuli a fer "memòria" de Jesús, que és memòria de l'amor incondicional de Déu per nosaltres i per tots els homes: l'eucaristia (el "memorial" per excel·lència), l'oració formal, la vivència eclesial, l'experiència de comunicar i compartir la fe amb altres... Recordar que la història és estimació de Déu a l'home ens ajuda a descobrir l'*estimació* en la història d'ara mateix. De la memòria neix la confiança

(El "sé de qui m'he refiat" de Pau), i de la confiança neix la disponibilitat i el servei.

Una ajuda que Ignasi estima molt és la permanent ajuda de l'"examen" o oració sobre la vida. Examen que, com ja hem dit anteriorment, no ha de ser tant la pregunta pel que jo he fet, com la pregunta pel que Déu va fent en la meua vida. De contemplar l'actuació de Déu brolla, molt espontàniament, la consciència de la nostra petitesa i de la nostra pobra resposta al seu afecte. Per a Ignasi l'examen té un paper decisiu a l'hora de configurar per dins el tarannà del "contemplatiu en l'acció": veient permanentment la presència amorosa de Déu en persones, esdeveniments, criatures hom arriba fins i tot a sentir-se aclaparat per la quantitat i qualitat d'aquesta presència.

Una altra ajuda important per a aquest mirar la vida en la seva profunditat és, sens dubte, l'acompanyament. El posar davant d'una altra persona, amb sinceritat, el que és la meua vida, i deixar dir i escoltar l'altre, que és també mediació il.luminadora de Déu, que em descobreix matisos i perspectives que jo no he estat capaç de descobrir. Hi ha, penso, una doble manera d'acompanyament: un acompanyament que podem anomenar acompanyament "en curt", directe, quan, amb la freqüència que sigui, jo vaig contrastant la meua vida amb una altra persona. Però hi ha també una altra forma d'acompanyament: el que podem anomenar "en llarg" o indirecte, que és l'acompanyament que rebem dels nostres companys de camí, dels testimonis privilegiats que ens expliquen, d'una manera o altra, la seva experiència... Un exemple clar, el més conegut, d'aquesta forma d'acompanyament és l'anomenada "lectura espiritual", que Ignasi recomana ("molt aprofita") en els mateixos Exercicis (EE. 100), a partir de la Segona Setmana. Totes dues formes d'acompanyament poden donar-se simultàniament, però quan la primera, per les circumstàncies que siguin, no és possible o resulta particularment difícil, la segona ha d'intentar mantenir-se i pot ser un element d'ajuda particularment decisiu.

El discerniment és un altre apropiat i ignasià instrument per a descobrir el que Déu ens va ensenyant en la vida. El discerniment té un doble vessant: com a sensibilitat i com a activitat. Un exemple penso que pot il.luminar el que vull dir: un tastador de vins experimentat distingeix simplement amb l'olfacte, a distància, sense dificultat, un vi bo d'un de dolent; això no obstant, per a qualificar entre dos vins bons ja li cal tastar i emprar les seves tècniques pròpies. Discerniment com a sensibilitat és la capacitat quasi instintiva, l'olfacte, per a detectar allò que "fa olor d'evangeli". Discerniment com a activitat és l'esforç que s'ha de fer moltes vegades per a distingir on és –entre coses totes elles aparentment bones o indiferents– la voluntat de Déu. La presència de Déu en la vida hi ha ocasions, persones, circumstàncies... en les quals "s'olora"; però moltes altres vegades ens cal aplicar totes les nostres tècniques per no ser enganyats per l'aparent. Perquè no sempre el vi més ben presentat o etiquetat és el de millor qualitat.

3. SÓN ESTRUCTURES DE SUPORT AQUELLES QUE ENS PERMETEN SER SENYORS DE LA NOSTRA VIDA (EE. 216)

Quan Jesús diu a l'evangeli de Joan allò de "ningú no em treu la vida, sóc jo qui la dono", està dient una gran veritat perquè Jesús és, autènticament, senyor de la seva vida, perquè és plenament lliure. No es dona allò que no es té, només es dona en la mesura en què es té. I poder donar la vida, com Jesús, exigeix que no ens l'hagin presa, que sigui realment nostra. Per aquí hem de trobar el sentit profund de l'ascesi cristiana: fer-nos lliures i senyors de la nostra vida per a donar-nos plenament.

Hi ha dos passatges bíblics que ens poden il.luminar i suggerir en aquest camp. El primer és el ja esmentat de David davant Goliat (1 Samuel 17): David necessita despullar-se de cuirassa i armadura per tal de sentir-se lliure i poder complir la missió que Déu li

encomana en favor del seu poble; i és la confiança nascuda de la memòria de la seva pròpia història la que li dóna aquesta capacitat de despullar-se davant l'astorament de tothom: "El Senyor, que m'ha alliberat de les urpes del lleó i de les urpes de l'ós, m'alliberarà de les mans d'aquest filisteu". El segon text que vull esmentar és el conegut himne cristològic de la carta als Filipencs (2,5-11): "es despullà de tot... per fer-se un de tants". Es despullà per fer-se solidari, perquè ens va voler salvar des de l'apropament i la solidaritat; i és despullà de coses boníssimes, "del seu rang" de Déu... El primari no és despullar-se, sinó ser lliure o ser solidari. Però ésser autènticament lliure o solidari passa moltes vegades per despullar-se. L'ascesi cristiana no és fi en ella mateixa: és mitjà que possibilita que no quedem atrapats per les coses, sinó que arribem a través d'elles al seu Senyor.

Aquesta ascési neix, si és cristiana, de l'experiència de descobrir i experimentar l'estimació de Déu per mi en la vida. Aquesta experiència m'impulsa a una resposta, a un desig d'"estimar i servir en tot" (EE. 233). Quan vaig a posar en marxa aquesta resposta sento moltes vegades els lligams que em frenen, que em redueixen l'impuls, que em prenen radicalitat... i treballa per deslligar-me, per ser lliure per a caminar amb prestesa, sense llasts, a la trobada amb el Senyor de la vida, que m'espera en tots i cadascun dels meus germans. El servei als homes, especialment als pobres i petits, és lloc privilegiat per a trobar-me amb Déu: l'ascési és disposar-se perquè aquest servei sigui el més generós, el més radical, el més permanent possible. Deixar de cercar-me a mi per a trobar l'altre i en l'altre ser abastat per Déu.

L'ascési, doncs, adquireix aquest sentit fonamental de capacitar-nos per a ser abastats per Déu. Sentit que és complementari dels altres que li dóna la tradició cristiana: com a necessària resistència davant el mal que amenaça la nostra plenitud de vida, tant des de dins de nosaltres mateixos, com des de fora; com a mitjà d'ordenar els nostres afectes de tal manera que siguem plenament disponibles per a Déu i conseqüents amb les nostres opcions; com a afirmació real, concreta i visible del senyoriu de Déu sobre les nostres vides: Ell és el Senyor i no podem permetre que les coses se'ns converteixin en petits ídols, que, a poc a poc, s'engalenteixen i ens demanen més camp d'actuació i presència; com a signe corporal i visible que vivim, o volem viure, una vida "nova", un altre estil, uns altres valors...

Quines formes pot adquirir avui aquesta ascési necessària per a trobar-nos amb Déu en la vida i, particularment, en el servei als germans? N'indico només algunes.

Ascési avui és ser capaç, fer un esforç, per mantenir un ritme de vida humà, amb espais i temps per a dimensions i valors que no són importants en la nostra societat, però que per a nosaltres sí que en són: la pregària, el diàleg gratuït, la contemplació assossegada, el silenci...

El control de les nostres necessitats des de dins de nosaltres mateixos; el control de les nostres maneres de satisfer-les sense moure'ns per condicionaments externs i extrínsecs a nosaltres mateixos; la manera solidària de respondre a les nostres necessitats... Tenir clar en la nostra teoria i en la nostra pràctica que "no tot és necessari" i que, fins i tot en el camp d'allò que és necessari, no sempre és necessari el millor. Abstinència és la paraula emprada en la tradició espiritual cristiana per anomenar aquest senyoriu sobre les nostres pròpies necessitats i aquesta necessària solidaritat amb els altres també en satisfer les nostres necessitats.

També és un lloc de la nostra ascési el ser capaços de mantenir amb constància una relació espiritual i una vivència de fe en els "temps durs", en l'"hivern". Anar més enllà de la sensibilitat com a criteri d'experiència espiritual. Tenir caràcter per a afrontar desolacions i

sequejats.

La manera d'encarar el sofriment, la malaltia, la disminució o pèrdua de les nostres capacitats personals, l'oblit, el menyspreu, la poca consideració per allò que fem... Assumir tot això amb maduresa, sense victimismes ni lamentacions, sense ressentiment ni disminució del nostre afany de servei, també és asceti.

Moltes vegades convertim el nostre pressupost "afany de servei", més que en servei autèntic, que és resposta a les necessitats dels altres, en "demostració de les nostres habilitats". Fem el que volem, creiem que o ens agrada fer, sense preguntar-nos massa si és això el que és més necessari per a l'altre, el que realment el pot ajudar. Ens importa més quedar bé o resoldre les nostres culpabilitats i males consciències que realment respondre a l'altre, sobretot quan respondre a l'altre i a la seva necessitat és més costós, menys brillant o espectacular. Posar sempre les necessitats de l'altre com a criteri d'actuació, per damunt dels meus plans, intencions o habilitats, és asceti.

En definitiva, cap forma d'asceti és tan cristiana com l'atenció preferent al dèbil, al rebutjat, a l'incòmode, a l'insuportable, al qui fracasa i no aprofita, al que no agraeix, al pesat, al que els altres menyspreen... En ells, els "sense aspecte atractiu, menyspreats i evitats dels homes, acostumats als sofriments, davant els quals s'oculten els rostres, menyspreats i desestimats..." (Isaïes 53,2-3), ens espera el nostre Déu per a trobar-se amb nosaltres i salvar-nos. Però calen moltes renúncies i molta llibertat per a emprendre un camí com aquest en l'ambient i món de valors que viu la nostra societat.

4. SÓN ESTRUCTURES DE SUPORT AQUELLES QUE ENS FAN DESPOSSEIR-NOS DE LA NOSTRA VIDA, DEIXAR D'ÉSSER-NE NOSALTRES EL CENTRE

"...perquè cada u ha de pensar que tant s'aprofitarà en totes les coses espirituals (i, per tant, també en aquesta "cosa" que és trobar Déu en la vida), quan sortirà del seu propi amor, voluntat i interès" (EE. 189). Per tal de trobar Déu en la vida, cal sortir d'un mateix, deixar d'ésser hom el centre de si mateix. Per tant, seran també estructures de suport, ajudes per aquesta experiència, aquelles que ens facin "sortir", descentrar-nos".

Hi ha realitats a la vida que, per la força, sense que nosaltres les haguem buscat ni les volgüem, ens fan sortir de nosaltres, ens descol·loquen... Però aquí no es tracta d'això, sinó de dinàmiques que nosaltres voluntàriament podem introduir en la nostra vida i que, de per si, preses seriosament, ens "descentren" molt profundament, i ens deixen molt a punt per la trobada amb Déu. Vull esmentar-ne només dues, per la seva importància especial.

La primera és la dinàmica o experiència de comunitat. Viure a fons l'experiència de comunitat i prendre-se-la seriosament, amb tot el que comporta d'interpel·lació, de sensibilitat davant l'altre, de servei gratuït, de suport al dèbil, és una privilegiada dinàmica de descentrament, perquè va situant progressivament els altres en el lloc privilegiat de la nostra vida. I situant allí els altres, hi estem situant Déu.

La segona és l'apropament físic i vital als pobres d'aquest món. Un apropament que és un do i una gràcia, que moltes vegades no està a la nostra mà, però que podem i hem de demanar. Ho fem? Cada vegada que demanéssim pels pobres, hauríem també de demanar pel nostre apropament a ells.

L'apropament als pobres del món ens treu radicalment de les nostres mentides, de les nostres autosuficiències, de les nostres certeses i seguretats: ens fa sentir impotents, cobards, limitats, ignorants... ens evangelitza perquè ens canvia el cor. És una evangelització els més dels cops callada, però d'una insospitada profunditat i força. I ens fem capaços aleshores de descobrir –tantes i tantes vegades!– la senzilla veritat de

l'evangeli, la senzilla presència del Déu que els nostres muntatges i riqueses han amagat: "Beneït siguis, Pare Senyor de cel i terra, perquè si has amagat aquestes coses als savis i entesos, les has revelades a al gent senzilla; sí, Pare, beneït siguis, perquè això t'ha semblat bé" (Mateu 11,25-26). Tantes vegades no trobem Déu en la vida, perquè hi anem de "savis i entesos", perquè no deixem que l'experiència dels pobres d'aquest món ens despulli i ens faci senzills.

Hi ha un moment dels Exercicis on Ignasi fa una aplicació concreta d'aquest "quant sortirà" del número 189. Apareix a les regles que dóna a l'almoïner, perquè en la seva activitat de donar almoïnes actui amb els criteris bàsics d'Exercicis: "*... que tant com pugui se'n retalli i disminueixi, i s'acosti al nostre suprem pontífex, model i regla nostra, que és Crist nostre Senyor*" (EE. 344). Sortir d'un mateix, descentrar-se, és identificar-se amb aquest Jesús "pobre i humil", que és el punt de trobament ple entre Déu i la vida humana. Fer-se amb ell pobre i humil és camí segur per a experimentar Déu en el més profund de la nostra vida. Tota la resta no són més que drecceres que serveixen si ens condueixen a aquest únic Camí, per al qual Ignasi caminà al llarg de tota la seva vida i per al qual va arribar a "*... sempre i a qualsevol hora que volia trobar Déu*" trobar-lo [\(12\)](#).

NOTES

1. Quan Ignasi es descriu ell mateix, al final de la seva vida, afirma que al llarg d'aquesta ha anat "sempre creixent en devoció, això és, en facilitat de trobar Déu, i ara més que en tota la seva vida. I sempre i a qualsevol hora que volia trobar Déu, el trobava" (Autobiografia, n. 99).
2. Són molt interessant al respecte les aportacions dels diversos especialistes que van participar al Simposi Internacional de Salamanca sobre "Psicologia i Exercicis Ignasians" el setembre de 1989, publicats als n. 5 i 6 de la Col.lecció "Manresa", edits. Mensajero-Sal Terrae, 1991.
3. Santiago Arzubialde: "Ejercicios Espirituales de San Ignacio. Historia y Análisis", Col. Manresa n. 1, Ed. Mensajero-Sal Terrae, 1991, pàg. 42.
4. Carlos Rafael Cabarrús: "¿Por qué no nos cambian los Ejercicios Espirituales?" a "Psicología y Ejercicios Ignacianos" vol. I, col.lecció Manresa, n. 5, Eds. Mensajero-Sal Terrae, Bilbao-Santander, 1991, pp. 277-284.
5. Cabarrús, op. cit. pp. 283-234.
6. Santiago Arzubialde, op. cit. pàg. 46, nota 43.
7. Veure al respecte, Agustín Bueno Bueno "Nens del carrer", edit. a la col. "Cristianisme i Justícia", n. 33, Barcelona 1990.
8. Yves Cattin: "La metàfora de Déu", a la revista CONCILIUM n. 242, corresponent a agost de 1992.
9. Josep M. Lozano: "Recerca de la felicitat a la nostra cultura". Quaderns Institut de Teologia Fonamental, n. 20. Sant Cugat del Vallès, 1992, pàg. 20.
10. Joaquín García Roca: "La cultura de la solidaridad", conferència pronunciada a Alacant, el 5 de juny de 1991.
11. Número 256 dels "Recuerdos ignacianos. Memorial de Luis Gonçalves de Cámara", publicat per la Col.lecció Manresa, n. 7, edit. Sal Terrae-Mensajero, Santander-Bilbao, 1992, pàg. 182.
12. Autobiografia, n. 99.

© *Cristianisme i Justícia* – Roger de Llúria 13 – 08010 Barcelona

T: 93 317 23 38 – Fax: 93 317 10 94 –
espinal@redestb.es - www.fespinal.com